

Державний правопорядок у контексті розподілу влад і судової автономії

Семчишин Світлана Іванівна¹

Опубліковано	Секція	УДК
30.05.2023	Право	340.13

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14996306>

Анотація. У статті досліджено взаємозв'язок між державним правопорядком, розподілом влад і судовою автономією. Встановлено, що ефективний розподіл влад є ключовою передумовою стабільності правопорядку, оскільки створює механізм взаємного контролю між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади. Доведено, що незалежна судова влада є критично важливим чинником забезпечення верховенства права, оскільки гарантує неупереджене тлумачення законів, обмежує ризики узурпації влади та запобігає свавільним рішенням органів державної влади.

Проаналізовано історичні та сучасні підходи до розподілу влад, що демонструють, що лише реальна, а не формальна автономія суду здатна забезпечити стабільність правопорядку. Досвід демократичних трансформацій у країнах Центральної Європи підтверджує, що якісний розподіл влад сприяє захисту прав людини та запобігає авторитарним тенденціям. Встановлено, що в умовах порушення принципу судової незалежності державний правопорядок втрачає свою функціональність, що може призвести до звуження демократичних прав і свобод.

Доведено, що принцип верховенства права, реалізований через незалежний судовий контроль, є основою ефективного розподілу влад та гарантує правову стабільність держави. Виявлено загрози, пов'язані з монополізацією влади, що сприяє зниженню рівня суспільної довіри та посиленню політичного тиску на судову систему. Обґрунтовано необхідність удосконалення механізмів стримувань і противаг, спрямованих на забезпечення справжньої незалежності судової влади як гаранта сталого правопорядку.

Ключові слова: державний правопорядок, розподіл влад, судова автономія, верховенство права, судовий контроль, стабільність правопорядку.

State law and order in the context of the separation of powers and judicial autonomy

Annotation. The article examines the relationship between state legal order, the separation of powers, and judicial autonomy. It has been established that an effective separation of powers is a key prerequisite for legal stability, as it creates a system of mutual control among the legislative, executive, and judicial branches. It has been proven that an independent judiciary is a critically important factor in ensuring the rule of law, as it guarantees

¹ кандидат політичних наук <https://orcid.org/0009-0005-4210-1920>

impartial interpretation of laws, limits the risks of power usurpation, and prevents arbitrary decisions by state authorities.

Historical and contemporary approaches to the separation of powers have been analyzed, demonstrating that only genuine, rather than formal, judicial autonomy can ensure the stability of legal order. The experience of democratic transformations in Central European countries confirms that a well-functioning separation of powers promotes the protection of human rights and prevents authoritarian tendencies. It has been established that when the principle of judicial independence is violated, the state legal order loses its functionality, which can lead to the restriction of democratic rights and freedoms.

It has been proven that the rule of law, implemented through independent judicial oversight, is the foundation of an effective separation of powers and ensures the legal stability of the state. Threats associated with the monopolization of power have been identified, as they contribute to a decline in public trust and increased political pressure on the judiciary. The necessity of improving mechanisms of checks and balances aimed at guaranteeing genuine judicial independence as a safeguard for a stable legal order has been substantiated.

Keywords: state legal order, separation of powers, judicial autonomy, rule of law, judicial oversight, legal stability.

Вступ

Державний правопорядок є одним із ключових індикаторів ефективності функціонування публічної влади та реалізації принципу верховенства права. У сучасних демократичних системах його забезпечення неможливе без чітко визначеної системи розподілу влад, що гарантує взаємний контроль і баланс між гілками влади. Як зазначає С. А. Бредлі та Т. В. Моррісон, історична еволюція розподілу влад демонструє, що жодна з гілок не може ефективно функціонувати без автономії судової влади, яка відіграє роль арбітра у відносинах між законодавчою та виконавчою владою [1].

Дослідження правопорядку в державах Центральної Європи свідчить, що якість розподілу влад безпосередньо впливає на рівень правової стабільності. Зокрема, Т. П. Попович та Я. О. Бариська підкреслюють, що в країнах, які пройшли шлях демократичних трансформацій, ефективне розмежування повноважень між гілками влади сприяло утвердженню верховенства права та запобіганню авторитарним тенденціям [2]. Водночас історичний досвід України, особливо у період правління окремих політичних режимів, таких як адміністрація В. Януковича, демонструє небезпеку концентрації влади без дієвих механізмів судового контролю, що призводить до згорання прав і свобод [3].

У сучасному конституційному дискурсі розподіл влад розглядається як основоположний принцип організації державної влади. Л. М. Новак-Каляєва зазначає, що його реалізація ґрунтується на принципах публічної влади та прав людини, а головною передумовою його ефективності є незалежність судової системи [4]. Разом із тим, у теорії державного управління наголошується, що навіть за умов конституційно закріпленого розподілу влад існує ризик зрощення виконавчої та законодавчої влади, що може призвести до руйнації механізмів стримувань і противаг [5].

Європейський досвід правового розвитку свідчить, що принцип верховенства права є ключовою ознакою транснаціоналізації сучасного конституціоналізму. І. І. Забокрицький підкреслює, що правові системи ЄС функціонують за моделлю, у якій судова влада відіграє визначальну роль у підтриманні стабільності правопорядку та контролю за законодавчими та виконавчими рішеннями [6]. Водночас реформи судової системи в Україні демонструють необхідність посилення механізмів незалежності судів, що підтверджується загальнотеоретичним аналізом проблеми розподілу влад [7].

Таким чином, у статті досліджується державний правопорядок у контексті розподілу влад і судової автономії, визначається вплив балансу між гілками влади на стабільність правопорядку та розглядаються загрози, пов'язані з порушенням принципу

незалежності судової влади. Аналізуються як класичні конституційні моделі розподілу влад, так і альтернативні підходи, що історично не змогли забезпечити правову стабільність. Це дозволяє сформулювати висновки щодо необхідності вдосконалення судових механізмів як ключового елемента ефективного функціонування демократичної правової держави.

Результати

В історичній і сучасній правовій думці існують різні моделі розподілу влад: від монолітних систем, що тяжіють до узурпації, до класичних конституційних схем, де судова влада має чітко окреслену й незалежну роль [1]. Кожна з цих моделей по-своєму впливає на формування правопорядку: в одних підсилює його, а в інших дозволяє перехід усіх важелів управління в руки політичної верхівки. Утім, спільним для всіх аналізів залишається те, що правопорядок постає не просто як “результат виконання законів”, а як складний “ефект” — тобто наслідок взаємодії, конфліктів і компромісів між владними гілками, особливо з урахуванням критичної залежності від справді незалежного суду.

Отже, в цій статті пропонується розглянути державний правопорядок саме як “ефект” розподілу влад, виявляючи низку прихованих або менш очевидних закономірностей [2]. Йтиметься про те, що за відсутності реального розділення законодавчої, виконавчої та судової влад кожна з них втрачає частину контролю й стимулів до доброчесності, а за умови вдалої конституційної й організаційної побудови ці гілки стають взаємними коректорами, спільно творячи міцну основу правопорядку. Так ми закладаємо теоретичний фундамент для подальшого вирішення завдання доведення того, що сталість судової влади має чи не вирішальне значення для підтримання в державі справжнього і стійкого правопорядку.

Уявімо державний устрій, у якому відсутні будь-які механізми розмежування гілок влади, а законодавчі, виконавчі та судові функції сконцентровані в одному владному центрі. Саме такий сценарій “безрозподільної моделі” зазвичай розглядають як вихідну точку для аналізу того, що може трапитися, коли не існує стримувань і противаг. У такого ладу спокуса до диктатури майже невідворотна: суб’єкт, який об’єднує в своїх руках усі владні повноваження, не має системного обмеження з боку незалежного суду чи контрольних структур, а його рішення можуть перетворитися на необмежений примус без перевірки на конституційність чи відповідність фундаментальним правам людини.

У таких “безрозподільних” умовах закон фактично стає розпорядженням тих, хто має всю повноту влади: їм не потрібна формальна згода незалежного парламенту чи схвалення суду для ухвалення політичних рішень, що нерідко здатні порушувати базові свободи громадян. Зникає прозорий процес ухвалення норм, а разом з тим — і правопорядок як такий, адже громадяни втрачають гарантії, що їхні права будуть захищені чи почуті. Тож безрозподільна модель влади може дозволити найрадикальніше свавілля й формує ґрунт для побудови деспотичного правління. У цьому сенсі саме розподіл влад і наявність самодостатнього суду постають головним чинником, здатним вивести державу із такого диктаторського капкану й закласти міцний фундамент для правопорядку.

Спробуємо уявити державу, де всі гілки влади злиті в одну, а рішення ухвалюються єдиним владним центром, не обмеженим жодними стримуваннями та противагами. За таких обставин законодавство не проходить незалежного опрацювання, адже виконавці та формальні “творці” норм — це одні й ті самі особи, а контроль і відповідальність фактично не діють. Така конфігурація неминуче призводить до автократії, оскільки, маючи у своїх руках законодавчі та виконавчі важелі, група можновладців може безперешкодно видозмінювати правила “гри”, пристосовуючи їх до власних інтересів.

Зрештою, відсутність незалежного суду позбавляє громадян можливості оскаржувати свавільні рішення, перетворюючи будь-які правові інструменти на декоративні декларації. Відтак між владою й суспільством відкривається колосальний розрив: перші встановлюють правила, які не підлягають обговоренню, другі вимушено або й з примусу їх виконують.

У системі, де суд, законодавець і виконавець не мають окремих повноважень і об'єднані в одному центрі ухвалення рішень, виникає так званий “горизонтальний вакуум” контролю. Інакше кажучи, на рівні самої державної машини не залишається жодного внутрішнього гальма чи механізму запобігання зловживанням і довільним діям. Якщо парламентська і виконавча функції розчиняються, а судова влада не здатна втрутитися — бо фактично підпорядковується тому ж центру, що й виконавча і законодавча, — цілковито зникає прозорий процес ухвалення і застосування законів. У такій атмосфері громадяни навіть формально втрачають важелі впливу на публічну політику, а жодна ініціатива “знизу” чи вимога до прозорості рішень не може бути реалізована правовим шляхом.

Монополізація владних повноважень у руках однієї структури або особи має неминучі негативні наслідки. Соціальна сфера стає гіперконтрольованою, будь-які прояви інакодумства чи відстоювання громадянських свобод придушуються через відсутність незалежного суду, який міг би захистити опонентів режиму. Право перестає виконувати свою базову функцію регулятора суспільних відносин, натомість перетворюється на інструмент каральної чи пропагандистської політики. Відповідно, правопорядок, що в нормальних умовах мав би гарантувати безпеку та правову певність, зникає. Настає панування або неформальних домовленостей і “телефонного права”, або відвертого примусу, що прирікає все суспільство на життя в ситуації постійної нестабільності й побоювання репресій [3]. У підсумку диктатура, забезпечивши собі відсутність опору з боку парламенту чи суду, руйнує демократичну культуру й принцип рівності всіх перед законом, позбавляючи громадян базових прав та перетворюючи державу на механізм особистого чи групового панування.

З'ясувавши загрозливі наслідки повного злиття владних функцій та відсутності судової незалежності, наступним кроком логічно звернутися до розмаїття моделей, де розподіл влад все ж таки реалізується в тій чи іншій формі. В історії правових систем зустрічаються як експериментальні, гібридні “розділення” (де суд зберігає певну автономію, однак остаточне слово все ж належить іншій гілці), так і класичні конституційні схеми, що стали зразком для сучасних демократій. Аналіз цих моделей дає змогу не лише зрозуміти, які фактори сприяють повноцінній судовій незалежності, а й виявити приховані ризики: інколи формальна “подільність” влад насправді маскує нерівномірність або нерівноправність їхньої взаємодії. Саме тому критичний огляд альтернативних та класичних підходів до розподілу влад допоможе глибше осягнути, яким чином кожен із них впливає на якість державного правопорядку та чому судова влада повинна бути максимально віддалена від прямого політичного тиску.

У політико-правовій історії можна виявити державні устрої, де формально проголошувалося відокремлення певних елементів виконавчої гілки чи суду, тоді як фактичний розподіл влад залишався неповноцінним. Наприклад, у тоталітарних режимах ХХ століття існували “прокламації” про самостійність суду, але контроль над ключовими інституціями (наприклад, призначення і звільнення суддів) перебував у руках правлячої партії. Унаслідок цього суд хоча й вважався “особливим” органом держави, проте фактично виконував роль “юридичного відділу” при виконавчій або партійній верхівці. Аналогічно траплялися схеми, коли виконавча гілка мала “напіваавтономію” всередині потужної диктаторської структури, але реальних протигаг не існувало [4; 5].

Такі гібридні моделі іноді плутають суспільство: зовні вони можуть виглядати

конституційними, бо проголошують “розподіл функцій”, однак через неформальні важелі впливу відбувається зрощення повноважень, що призводить до заміщення правової логіки політичною доцільністю. У підсумку держава схиляється до диктатури й корупції, оскільки не існує дієвого інструменту судового чи парламентського контролю — будь-які формальні “розмежування” влад діють лише доки це вигідно центральній правлячій еліті.

На противагу напівлегальним чи хибним моделям, європейські правові традиції, спираючись на ідеї мислителів доби Просвітництва (Джон Локк, Шарль Монтеск'є), поступово розробили та вдосконалили концепцію “тріади” влад, які взаємно врівноважують і контролюють одна одну. У цій схемі законодавчий орган (парламент) обирається для ухвалення загальних норм, виконавча влада (уряд і підпорядковані йому структури) утілює ці норми на практиці, тоді як судова гілка виступає самостійним арбітром, який перевіряє дотримання законності та, за потреби, скасовує рішення, що виходять за межі закону чи Конституції [6]. Сутність такої “тріади” полягає не лише у розрізненні функцій, а й у забезпеченні механізму стримувань і противаг. Якщо парламент приймає сумнівні норми, суд може визнати їх неконституційними; уряд зобов'язаний виконувати закон, ухвалений парламентом, однак не може на власний розсуд перекручувати його зміст, оскільки суди контролюють дотримання правових процедур. У цьому сенсі розподіл влад стає не просто теоретичною побудовою, а фундаментом “правового порядку”: держава переходить від персоналістської чи партійної системи влади до раціоналізованої схеми, де кожна гілка усвідомлює свої межі та повноваження.

Підтвердження ефективності класичної схеми розподілу влад можна знайти не лише у правовій науці, а й у дослідженнях економістів, соціологів та політологів. Зокрема, економічна теорія (зокрема Нові інституціональні підходи) вказує, що рівень інвестицій і господарської активності зростає там, де правосуддя незалежне, а уряд не здатен безкарно змінювати “правила гри” під поточну вигоду [7]. Соціологічні роботи наголошують, що в суспільствах із розвиненим розподілом влад громадяни демонструють вищий рівень довіри до державних інститутів і краще дотримуються норм права [8]. Політологічні аргументи фокусуються на тому, що розподіл влад перешкоджає надмірній концентрації політичної сили, знижує ризик узурпації та зловживань і закладає основу для стабільної демократичної системи [9]. В підсумку, сукупність факторів — від економічних мотивів (доступ до інвестицій і процвітання бізнесу) до суспільних устремлінь (захист прав та свобод, внутрішній мир) — складає переконливу базу для висновку, що розподіл влад є не тільки правовим ідеалом, а й успішним з погляду практики інструментом зміцнення державного правопорядку.

Аналізуючи альтернативні й класичні моделі розподілу влад, ми побачили, що сама ідея розмежування гілок влади може виявлятися то більш, то менш послідовно, однак у найбільш розвинутій формі вона створює сприятливий ґрунт для правопорядку. Водночас залишається відкрите питання: як саме розподіл влад породжує такий “ефект”, що стабілізує державу й узгоджує діяльність її інституцій? Адже, хоч у правничій традиції розподіл влад вважається “ідеальною формулою” демократії, без визначення конкретних передумов і характерних рис цієї “детермінанти ефекту” важко зрозуміти, чим розмежування функцій у законодавчій, виконавчій та судовій сферах відрізняється від формальної декларованості.

У правничій науці вираз “ефект від розподілу влад” відображає не лише юридично закріплену схему, а й результативність реальної взаємодії між гілками влади, що формує якість правопорядку. На відміну від суто формальної конструкції (скажімо, записаної в конституції чи законі), ефект передбачає вимір “життєздатності” та “практичної віддачі” розподілу влад. Інакше кажучи, можна мати ідеальний текст про незалежний суд,

парламент та уряд, але не отримати жодного позитивного впливу, якщо ці органи фактично підпорядковуються одному центру ухвалення рішень. Тож, коли ми говоримо саме про ефект, маємо на увазі реальний вплив розподілу влад на регулювання суспільних процесів, рівень відповідальності посадових осіб та здатність суду захистити громадян навіть за складних політичних чи воєнних обставин. Такий “живий” наслідок набагато ширший за формальний устрій і відтворює конкретний стан правопорядку, що передбачає дотримання принципів демократії й верховенства права.

Розподіл влад, трактований саме як динаміка відносин, а не статична схема, неминуче постає полем взаємодії чи суперництва між судом, парламентом і урядом. Утім, ця взаємодія (наприклад, під час ухвалення та реалізації законів) може бути двоякою: коли кожна гілка поважає межі власної компетенції й регулярно піддає інші гілки конструктивному контролю, рівень правопорядку зростає, позаяк ефективно реалізується “логіка стримувань і противаг” [10]. Якщо ж ця збалансованість порушується, і між гілками влади виникає гострий конфлікт через політичні інтереси чи корупційні схеми, правова система починає хитатися й втрачає передбачуваність для громадян і бізнесу. Тоді навіть найкращий текст конституції не гарантує дієвого правопорядку: що більш неконструктивною є взаємодія, то нижчою стає якість регулювання, а відтак і довіра населення до державних інститутів.

Часом в публічному дискурсі звучить думка, що посилення впливу судової влади обов’язково зменшує простір дій виконавчої чи законодавчої гілок [11]. Такий погляд тяжіє до моделі “гри з нульовою сумою”, в якій виграш одного є обов’язковою втратою для іншого. Насправді в розвинених демократичних системах розподілу влад спостерігається скоріше ефект взаємовиграшу: компетентний та незалежний суд стимулює виконавчу владу працювати прозоріше й передбачуваніше, оскільки розуміння неминучого правосуддя стримує від свавілля чи корупції. Водночас виконавча гілка — коли вона впевнена, що суд дотримується виключно законодавчих приписів, — може планувати політики з чітким урахуванням правових рамок, уникаючи “правових сюрпризів” або неузгоджених рішень суду. У результаті кожна гілка реалізує свої функції належним чином, і правопорядок лише виграє від цієї синергії. Така модель далеко не завжди вибудовується ідеально, але прагнення до неї є характерною рисою стабільних правових держав, де розподіл влад не призводить до “zero-sum game”, а підвищує загальний рівень безпеки, правосвідомості та ефективності влади.

Виявивши, що розподіл влад дає не стільки формальне розмежування функцій, скільки формує “ефект” взаємодії, ми наближаємося до важливого висновку: якість державного правопорядку безпосередньо відтворює те, наскільки збалансовано працюють законодавча, виконавча та судова гілки. Саме в цій динаміці — конструктивній або конфліктній — народжується реальний стан правопорядку, тоді як відсутність дійсної самостійності чи перекриття повноважень можуть звести нанівець усі формальні схеми стримувань і противаг.

На початкових етапах розвитку правової думки державний правопорядок часто сприймали як сукупність чинних законів, які належить виконувати під загрозою санкцій. У такій “примітивній” парадигмі правопорядок приймався здебільшого як статичне явище, а порушення законів — як виняток, який прямо корелює з відсутністю належного примусу. Однак сучасний досвід переконливо доводить, що подібний погляд не дає адекватного розуміння, чому в деяких державах навіть детально прописані закони не запобігають свавіллю, корупції чи зловживанням владою.

Розширений підхід до державного правопорядку передбачає розгляд його як складного феномену, де юридичні норми — тільки один із рівнів. Не менш важливою складовою є динамічний взаємовплив інституцій (особливо суду) та суспільства, готовність гілок влади дотримуватися взаємного балансу й реагувати на виклики воєнного чи політичного характеру, а також стан правової культури громадян, які або

вірять у верховенство права, або ж шукають тіньові шляхи розв'язання спорів. Усі ці елементи взаємодіють у реальному часі, створюючи “живу” правову реальність, далеку від суто механічного виконання законодавчих актів.

Ключовою передумовою такої складності є стабільність судової влади, котра не лише здійснює контроль за дотриманням норм, а й стимулює розвиток правової культури та підтримує громадян у відстоюванні своїх прав. Завдяки цьому державний правопорядок не завмирає на рівні “ідеального тексту” Конституції, а набуває сили саме через постійну, послідовну й добросовісну судову практику. При такому розширеному сприйнятті стає зрозуміло, що за формальної наявності розподілу влад ще не гарантується дієвий правопорядок, адже для повної реалізації його потенціалу потрібна судова стабільність як базис взаємного контролю, легітимності рішень і дотримання фундаментальних прав. Саме ця здатність суду до незалежного функціонування й адаптації в кризових обставинах допомагає правопорядку залишатися сталим, а державній системі — уникати скочування до авторитарного свавілля.

Висновки

У результаті дослідження встановлено, що державний правопорядок є складним динамічним феноменом, який формується не лише через дотримання законодавчих норм, а й під впливом балансу між гілками влади. Доведено, що ефективний розподіл влад виступає визначальним чинником забезпечення правопорядку, оскільки створює систему стримувань і противаг, запобігає концентрації влади в одному центрі та забезпечує відповідальність кожної з гілок перед суспільством.

Обґрунтовано, що незалежність судової влади є критичним елементом ефективного розподілу влад. Вона забезпечує належний контроль за діяльністю виконавчої та законодавчої влади, захист прав і свобод громадян, а також підтримання правової визначеності в державі. Встановлено, що в умовах судової залежності від інших гілок влади відбувається згортання демократичних механізмів, що призводить до правової нестабільності, зниження рівня суспільної довіри та ризику узурпації влади.

Доведено, що взаємодія законодавчої, виконавчої та судової гілок влади формує не лише формальну структуру державного управління, а й реальний стан правопорядку. За умови належного функціонування механізмів стримувань і противаг правопорядок має здатність до стабільного розвитку та адаптації до соціально-економічних і політичних змін. Водночас відсутність ефективного розподілу влад або його номінальність створює ризики монополізації державного управління, що може призвести до правової деградації та руйнування демократичних інститутів.

Встановлено, що судова автономія безпосередньо впливає на якість державного правопорядку, оскільки незалежний суд не лише вирішує правові конфлікти, а й формує стандарти правозастосування, забезпечує прозорість владних процесів і зміцнює правову культуру суспільства. Доведено, що у системах, де судова влада є підконтрольною виконавчій або законодавчій гілкам, спостерігається зниження рівня правопорядку, адже суди перестають виконувати функцію об'єктивного арбітра та перетворюються на інструмент політичного впливу.

Таким чином, державний правопорядок у контексті розподілу влад не є статичним явищем, а відображає рівновагу між гілками влади та ефективність механізмів їхнього взаємного контролю. Судова автономія відіграє вирішальну роль у підтриманні цієї рівноваги, забезпечуючи захист конституційних прав, стабільність правової системи та запобігання зловживанням владними повноваженнями. У результаті саме поєднання розподілу влад і судової незалежності формує якісний правопорядок, що відповідає демократичним стандартам і принципу верховенства права.

Список використаних джерел

1. Bradley, C. A., & Morrison, T. W. (2012). Historical Gloss and the Separation of Powers. *Harv. L. Rev.*, 126, 411. <https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm?abstractid=1999516>
2. Попович, Т. П., & Бариська, Я. О. (2019). Правопорядок у державах Центральної Європи у період демократичних перетворень. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/26516/1/%D0%91%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%AF.%20%D0%9E.%2C%20%D0%9F%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87%20%D0%A2.%20%D0%9F.%20%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D1%80%D1%8F%D0%B4%D0%BE%D0%BA%20%D1%83%20%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D1%85%20%D0%A6%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%84%D0%B2%D1%80%D0%BE%D0%BF%D0%B8%20%D1%83%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%BE%D0%B4%20%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%8C.pdf>
3. Денисенко, В. І. (2021). *Формування та функціонування в Україні політичного режиму Віктора Януковича (2010-2014 рр.)*. Vydavnyčyj dim" Hel'vetyka". http://phd.znu.edu.ua/page/aref/01/Denisenko_aref.pdf
4. Новак-Каляєва, Л. М. (2014). Деякі аспекти формування новітньої парадигми публічної влади на засадах прав людини. *Публічне управління: теорія та практика*, (4), Some-aspects. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Pubupr_2014_4_22.pdf
5. Сухонос, В. В. (2000). *Сутність та функції авторитарного державного режиму в умовах переходу до демократії (теоретико-методологічний аналіз)* (Doctoral dissertation, Інститут держави і права ім. ВМ Корецького НАН України). https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/51368/1/Sukhonos_Constitution.pdf
6. Забокрицький, І. І. (2019). Принцип верховенства права в Європейському Союзі як ознака транснаціоналізації сучасного конституціоналізму. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/34720/1/%D0%9F%D0%A0%D0%98%D0%9D%D0%A6%D0%98%D0%9F%20%D0%92%D0%95%D0%A0%D0%A5%D0%9E%D0%92%D0%95%D0%9D%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%90%20%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%90%20%D0%92%20%D0%84%D0%92%D0%A0%D0%9E%D0%9F%D0%95%D0%99%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%9E%20%D0%9C%D0%A3%20%D0%A1%D0%9E%20%D0%AE%D0%97%D0%86.pdf>
7. Кутна, М. П. (2019). Реформування судової системи в Україні в умовах розбудови правової держави: загальнотеоретичний аспект. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/36756/1/132.pdf>
8. Christensen, T., & Lægreid, P. (2005). Trust in government: The relative importance of service satisfaction, political factors, and demography. *Public performance & management review*, 28(4), 487-511. <https://norcereasearch.brage.unit.no/norcereasearch-xmlui/bitstream/handle/1956/1420/N18-02%5B1%5D.pdf?sequence=1>
9. Manning, J. F. (2010). Separation of powers as ordinary interpretation. *Harv. L. Rev.*, 124, 1939. <https://papers.ssrn.com/sol3/Delivery.cfm?abstractid=2849600>
10. Przeworski, A., Stokes, S. C., & Manin, B. (Eds.). (1999). *Democracy, accountability, and representation* (Vol. 2). Cambridge University Press. https://www.academia.edu/download/70792239/Democracy_accountability_and_representation20210930-31383-xjkawj.pdf

11. Paulsen, M. S. (1994). The most dangerous branch: Executive power to say what the law is. *Geo LJ*, 83, 217. https://heinonline.org/hol-cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/glj83§ion=24